

UTICAJ PANDEMIJE VIRUSA COVID-19 NA VISOKO OBRAZOVANJE

Irena Petrušić¹, Bojana Ostojić², Dragan Bulatović¹, Milutin Pečić²

¹Univerzitet Adriatic, Fakultet za menadžment Herceg Novi, Zemunska 143, 85 348 Meljine, Crna Gora

²Univerzitet Educons, Fakultet za upravljanje projektima, Bože Jankovića 14, Voždovac, 11 000 Beograd, Srbija, bojanaostojic2002@iaho.com

SAŽETAK

Globalna pandemija virusa Covid-19 promenila je dosadašnje poglede i vidove rada na svim nivoima obrazovanja, a naročito u visokoškolskim obrazovnim ustanovama. Cilj rada je da prikaže kakav je uticaj pandemija virusa Covid-19 imala na rad predavača i studenata visokoškolskih ustanova. U te svrhe realizovano je empirijsko istraživanje koje je obuhvatilo dve visokoškolske obrazovne ustanove: Fakultet za menadžment Herceg Novi, Fakultet za projektni i inovacioni menadžment PMC, Beograd I Fakultet organizacionih nauka, Beograd. Uzorak istraživanja sastoji se od 187 ispitanika, profesora zaposlenih na navedenim fakultetima. Instrument istraživanja predstavlja online anketni upitnik koji se sastojao iz šest celina, sa ukupno 42 pitanja. Odabrane metode koje su upotrebljene prilikom istraživanja su: metode analize i sinteze, metode indukcije i dedukcije, kao i komparativni metod. Podaci su obrađeni tabelarno i grafički radi lakše interpretacije dobijenih rezultata. Stavovi ispitanika su nedvosmisleni – pandemija virusa Covid-19 je promenila dosadašnji način visokoškolskog obrazovanja, ali uz značajan angažman profesora i zalaganje studenata taj proces ima pozitivan tok. Veliki procenat ispitanika se složio i da im je obavljanje posla kod kuće uticalo na promenu privatnih navika, ali zastupaju stav da je dobra organizacija ključ uspeha u ovakvim uslovima rada. Zaključuje se da je pandemija virusa Covid-19 imala značajan uticaj na obrazovanje koji je relevantan u domenu unapređenja dosadašnjih vidova rada, ali i da se svi učesnici više zalažu u ovom procesu kako bi ishod i po predavače i po studente bio pozitivan.

Ključne reči: Covid-19, visoko obrazovanje, online obrazovanje.

UVOD

Od trenutka kada je uvedeno vanredno stanje usled aktuelne pandemije Covid-19, marta prošle godine, u svim visokoškolskim ustanovama u Srbiji nastava je obustavljena i izmeštena u virtuelni svet. U studentskim gradskim centrima u regionu, poput Beograda i Podgorice, studenti su iseljeni iz studentskih domova sa ciljem sprečavanja širenja zaraze. Navedena situacija je prvenstveno predstavljala šok za obrazovni sistem, jer je došlo do ekspresnog prilagođavanja online varijantama predavanja i ispitivanja. “Usled proglašenja epidemije virusa Covid 19 i vanrednog stanja u državi koje utiče na sve sfere života, bila je neophodna brza i efikasna reorganizacija obrazovnog sistema” (Ostojić, Buha i Pečić, 2020).

Nakon zatvaranja obrazovnih institucija, počelo se sa osmišljavanjem i uvođenjem različitih modaliteta učenja na daljinu (Pavlović, Ivanišević, Radišić i Lošonc, 2021). E-learning pruža mnogobrojne prednosti jer omogućava upotrebu najmodernijih znanja iz ovog domena (Švonja, 2018). Budući da je kriz nastupila naglo, predavači u visokoškolskim obrazovnim ustanovama imali su malo vremena da se uklope u novonastalu situaciju. Sa druge strane, studentima je pružena prilika da steknu znanja na posve drugačije načine i postanu generacija koja se odlično snalazi u digitalizaciji. Dakle, nesumnjivo je da je pandemija globalno izvršila relevantan uticaj na sisteme obrazovanja (Stepanović, 2020). Kada dođe kraj pandemiji i studenti se vrate u amfiteatre, ostaje mogućnost da se celokupni visokoškolski obrazovni proces izmeni (Brooks et al., 2020). Naime, iako je na početku bilo izazovno predavati u nastalim okolnostima, tokom prošle godine su se mogli uočiti i značajni benefiti za obrazovni sistem. Studentima je pružena prilika da svoje znanje

prošire savremenim metodama i sredstvima, da uvide značaj digitalne pismenosti, kao i da ispolje svoju kreativnost u načinima prezentovanja znanja (Murphy, & Wyness, 2020). Takođe, ovakvim tipom nastave dolazi i do osnaživanja veze između predavača i učenika i kreiranju sasvim drugačije interakcije u odnosu na dosadašnju. Predavač više nije nedostupna ličnost koja svoja znanja prezentuje ex cathedra, već je osoba koja aktivno učestvuje u procesu obrazovanja mladih ljudi, pomaže, podstiče i usmerava ih (Gupta, & Gupta, 2020).

Takođe, proces ocenjivanja je pretrpeo značajne promene. Ako se ima u vidu da je globalno rasprostranjeno uverenje da je ocena merilo znanja, neophodno je problematici ocenjivanja u on-line svetu pristupiti izuzetno pažljivo (Piopiunik, Schwerdt, Simon, & Woessman, 2020). Tokom samog procesa, došlo se do zaključaka da su studenti motivisaniji da ispolje svoje realno znanje mimo procesa ocenjivanja u formi ispita (pismenih i usmenih), kao i da se samostalno uključuju i u aktivnosti koje nisu za ocenu (Stojanović i Vukov, 2020).

Ovakav optimistični pristup ipak ima svoja ograničenja, budući da živimo u svetu gde računar i dalje nije dostupan pojedincima, te dolazimo do koncepta nejednakosti u praćenju nastave (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2020). Kako bi visokoškolski obrazovni sistem nastavio sa dobrom praksom i nakon pandemije, potrebno je da svi učesnici u ovom procesu imaju jednake šanse i mogućnosti da ispolje svoj puni potencijal.

Fokus ovog rada je na radu predavača i studenata visokoškolskih ustanova iz Beograda i Herceg Novog, njihovoj međusobnoj saradnji i ostvarenim rezultatima. Cilj rada je da prikaže kakav je uticaj pandemija virusa Covid-19 imala na rad predavača i studenata visokoškolskih ustanova.

MATERIJAL I METODE RADA

U radu se pošlo od hipoteze: *Visokoškolsko obrazovanje se za vreme pandemije virusa Covid-19 nesmetano odvijalo u online svetu, a interakcija između predavača i studenata je značajno unapređena.*

U svrhe prikazivanja rada predavača i studenata visokoškolskih ustanova realizovano je empirijsko istraživanje koje je obuhvatilo dve visokoškolske obrazovne ustanove: Fakultet za menadžment Herceg Novi i Fakultet za projektni i inovacioni menadžment PMC, Beograd. Navedene institucije su odabrane kao primer dobre prakse.

Uzorak istraživanja sastoji se od 187 ispitanika, profesora zaposlenih na navedenim fakultetima. Instrument istraživanja predstavlja online anketni upitnik koji se sastojao iz šest celina, sa ukupno 42 pitanja. Odabrane metode koje su upotrebljene prilikom istraživanja su: metode analize i sinteze, metode indukcije i dedukcije, kao i komparativni metod. Podaci su obrađeni tabelarno i grafički radi lakše interpretacije dobijenih rezultata. Uz obavljeno istraživanje dat je i kratak osvrt na akcije koje su predavači i studenti ostvarili putem uspešne kooperacije.

ZNAČAJNE AKTIVNOSTI U SARADNJI DVA FAKULTETA

Fakultet za menadžment Herceg Novi i Fakultet za projektni i inovacioni menadžment PMC, Beograd su organizovali niz aktivnosti koje su doprinele poboljšanju obrazovnog procesa u doba pandemije virusa Covid-19, a sve sa ciljem unapređenja odnosa i saradnje između predavača i studenata navedenih fakulteta. Jedna od interesantnih aktivnosti je Marketing challenge, sproveden u decembru 2020. godine u kom su učestvovala 33 tima iz: Republike Srbije, Republike Srpske i Republike Crne Gore. Ključne teme su bile: brendiranje turističkih destinacija i brendiranje visokoobrazovnih ustanova,

U septembru 2020. godine održana je „Ljetna škola“ u organizaciji Fakulteta za menadžment Herceg Novi, u saradnji sa partnerima Turistička organizacija Herceg Novi, Avanturistički park “Vrbanj” i NVO “Sinergija” u trajanju od sedam dana. Podršku je pružilo Ministarstvo nauke Crne Gore. U okviru škole organizovan je niz edukativnih radionica, koje su imale za cilj da ukažu na značaj održivog razvoja turizma, marketinškim aspektima u ruralnom razvoju, primeni novih građevinskih materijala u funkciji povećanja energetske efikasnosti turističkih objekata, itd.

Dana 15. aprila 2021. godine održano je Marketing Challenge takmičenje za studente i srednjoškolce pod nazivom “Kreiraj digitalnu marketing strategiju”, podržano od strane

Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta Crne Gore. Za ovogodišnje takmičenje, koje je održano online, prijavila su se dva studentska tima Fakulteta za menadžment, jedan mešoviti tim sačinjen od studenata Fakulteta za menadžment i učenika završnog razreda JUSMŠ „Ivan Goran Kovačić“, kao i dva tima maturanata srednje turističke škole JUSMŠ „Ivan Goran Kovačić“. Osim toga, učesce su uzela i dva tima studenata Fakulteta za projektni i inovacioni menadžment PMC iz Beograda kao i jedan tim sa Ekonomskog fakulteta (UCG) iz Podgorice. Ukupan broj učesnika takmičenja je bio 28, od čega je na takmičenju učestvovalo 19 studenata i 9 srednjoškolaca. Učesnici su imali zadatak da kreiraju digitalnu marketing strategiju za neku od sledećih firmi koje su učestvovala u projektu: firma za konsalting i koučing „Balance to Business“ iz Podgorice, firma za konsalting i poslovne usluge „S consulting“ iz Kotora i turističke agencije „Trend Travel“ iz Herceg Novog i „Vizin Travel“ iz Kotora.

Zimska škola poslovnih veština organizovana je u januaru, online, dok je u maju tekuće godine organizovana i regionalna škola digitalnog marketinga.

Takođe, organizovane su posete brojnih gostujućih predavača na različitim predmetima tokom cele godine: g-đa Irena Trifunović (direktorka Opela za Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju i Albaniju), prof. dr Darko Balaš (Univerzitet Doba – Slovenija), g-din Dejan Savić (vatrepolo selektor), g-đa Tamara Jokanović (direktor Represent communication, proglašena za 40 najboljih mladih lidera jugoistočne Evrope), ACC Couch Jelena Vuletić iz Podgorice i mnogi drugi. Njihova gostovanja su podstakla veliko interesovanje kod studenata, doprinela njihovoj motivaciji i primećena je izuzetna težnja kod studenata da aktivno učestvuju u svim aktivnostima koje su tom prilikom sprovedene, a mnogi od njih su dobili i studentsku praksu.

FTN Challenge je takmičenje namenjeno svim studentima Republike Srbije i postoji od 2007. godine. Ono predstavlja izazov za mlade koji žele da svoje znanje primene u praksi i da se takmiče sa studentima prestižnih fakulteta. Takmičenje obuhvata tri discipline, a to su studija slučaja, debata i elevator pitch, odnosno kratko prezentovanje ideja. Ove godine je sprovedeno online i studenti su iskazali visok stepen interesovanja.

Opšti zaključak je da su sprovedene aktivnosti poboljšale saradnju, kako između dve visokoškolske obrazovne institucije, tako i u odnosima između predavača i studenata. Studenti su u razgovoru sa svojim profesorima isticali zadovoljstvo pruženim prilikama da učestvuju u ovakvim događajima, koji im u budućnosti mogu značiti za izgradnju sopstvenih karijera.

REZULTATI I DISKUSIJA

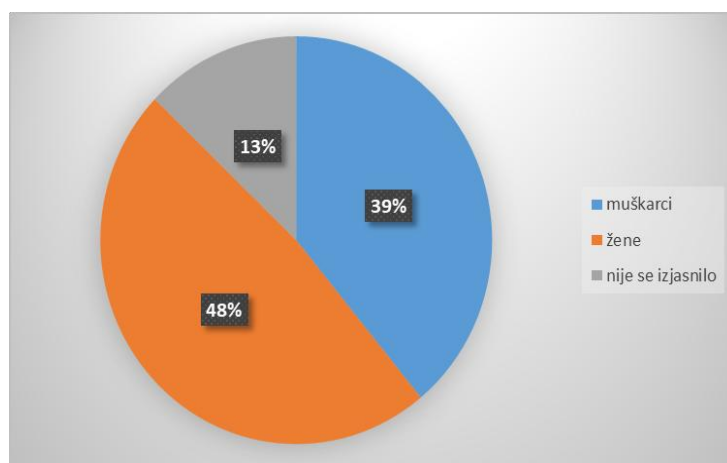
U ovom delu rada predstavljeni su rezultati sprovedenog empirijskog istraživanja, grafički i tabelarno, radi lakše interpretacije. Istraživanje je podrazumevalo popunjavanje upitnika os strane profesora analiziranih fakulteta koji je sadržao 42 pitanja. Pitanja su formulisana u sedam grupa od po šest pitanja, gde je svaka od grupa imala za cilj da ispita sledeće:

- opšte socio-demografske podatke ispitanika,
- način na koji su organizovali svoju nastavu tokom pandemije,
- da li su bili adekvatno opremljeni, kao i zadovoljstvo pruženom podrškom od strane fakulteta u tom smislu,
- zadovoljstvo ostvarenim rezultatima online predavanja,
- stepen stresnosti ovako organizovane nastave,
- zadovoljstvo interakcijom sa studentima i njihovim postignućima.

Budući da forma rada ne dozvoljava prikaz dobijenih rezultata na sva pojedinačna pitanja, njihovi odgovori biće analizirani po navedenim grupama.

Opšti sociodemografski podaci

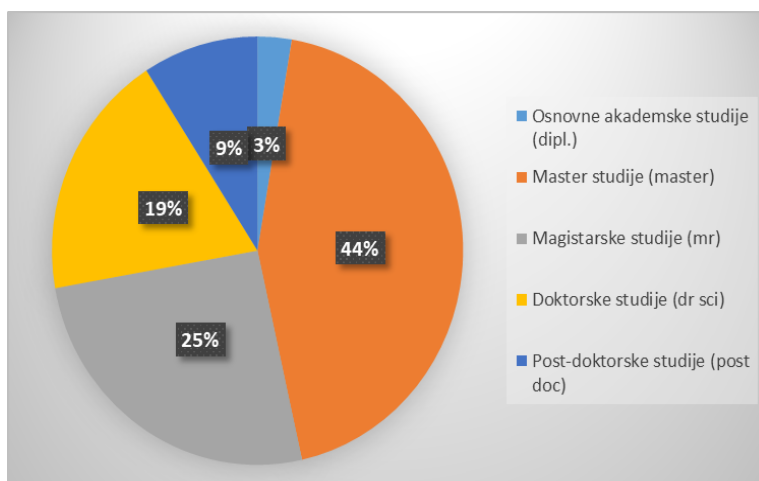
U istraživanju je učestvovalo 187 ispitanika, od kojih je 90 ženskog pola, 73 muškog pola, a 24 osobe se nisu izjasnile. Prosek godina starosti je 42, što ukazuje da je u pitanju srednja starosna populacija. Polna struktura ispitanika prikazana je na grafikonu 1.

Grafikon 1. Polna struktura uzorka ispitanika.

Chart 1. Gender structure of the sample of respondents.

U Grafikonu 2 prikazana je obrazovna struktura uzorka koja ima sljedeća obilježja: diplomu osnovnih akademskih studija poseduje petoro ispitanika, njih 82-oje nosi zvanje master, 48-oro poseduje diplomu nagistra, dok je 35-oro doktora nauka i 17-oro ispred svog imena nosi titulu post doc. Osamdeset ispitanika ima zvanje docenta, njih 42-oje nosi zvanje vanrednog profesor ili redovnog profesora; desetero je profesora strukovnih studija u ukupnom uzorku, sedmoro predavača, četvoro viših predavača, 15-oro nastavnika veština, desetero nastavnika stranih jezika i veština i devetero saradnika (saradnik u nastavi, asistent ili asistent sa doktoratom).

Grafikon 2. Obrazovna struktura uzorka ispitanika.

Chart 2. Educational structure of the sample of respondents.

Prosečno pedagoško iskustvo je od deset do petnaest godina, a najviše ispitanika predaje iz oblasti društveno-humanističkih nauka (78%), zatim iz tehničko-tehnoloških nauka (21%). Ostalih 1% nije dalo svoj odgovor na ovo pitanje.

Organizacija nastave tokom pandemije

Odgovori na pitanja iz ove grupe dala su relevantan uvid u načine na koje su ispitanici organizovali nastavu tokom pandemije. Najčešće u upotrebljavali Zoom platformu i ocenili je kao veoma kvalitetnu platformu koja ne opterećuje mnogo procesor, pristupačna je na raznim uređajima, jednostavnu za upotrebu i prilagođena online događajima svih vrsta i obima. Takođe, istakli su da koriste i Viber aplikaciju kao sredstvo obaveštavanja studenata i mnoge druge Veb 2.0 alate koji im pomažu u komunikaciji, čuvanju podataka, saradnji sa studentima i kreiranju nastavnih sadržaja (Tabela 1).

Tabela 1. Najčešće korišćene platforme za organizaciju nastave.

Table 1. The most commonly used platforms for teaching organization.

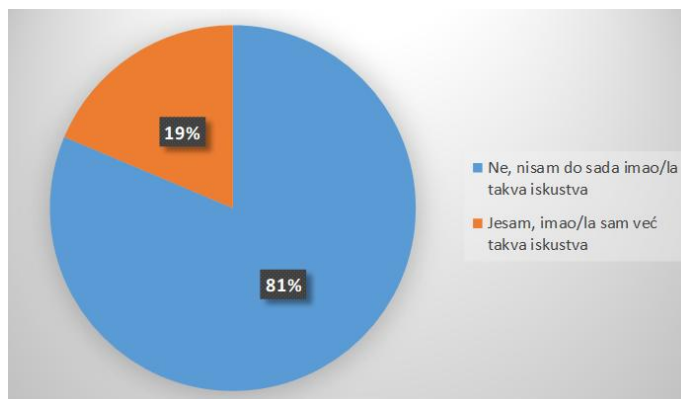
Veb 2.0 alati	Broj ispitanika
Zoom	49
Viber	28
DEMIO	32
SLACK	16
Moodle	41
PREZI	21

Kao najčešće upotrebljavane uređaje u te svrhe su istakli:

- računar sa dodatnim uređajima (37%),
- prenosni i džepni računari (36%),
- tableti (5%) i
- mobilni telefoni (22%).

Ispitanici su istakli da su organizovali nastavu tako da su odredili one alate koji će biti na raspolaganju studentima. Ostavljali su uputstva za učenje datog ispitnog predmeta, ali na studentu je bilo da se sam organizuje i uči u vremenu i tempu koje mu odgovara. Profesori su ostavljali mogućnost komunikacije sa drugim polaznicima, profesorom ili sa visokoškolskom ustanovom uopšte, kao i dodatne linkove u vezi date teme. Istakli su da su na ovakav način želeli podstaći kreativnost i snalažljivost studenata da dođu do dodatnih informacija vezanih za tematiku koja se obrađuje i samim tim nauče još nešto novo što im profesors nije zadao.

Od naročitog je značaja izdvojiti pitanje koje se tiče iskustva ispitanika u distance learning-u pre pandemije, a koje je glasilo: *Da li ste pre Covid-19 situacije i prelaska na online nastavu imali iskustva sa distance learning nastavom odnosno nastavom na daljinu?* Ponuđeni odgovori su polarizovani u dva pravca – negativni i pozitivni. Procentualni prikaz odgovora ispitanika dat je u grafikonu 3.

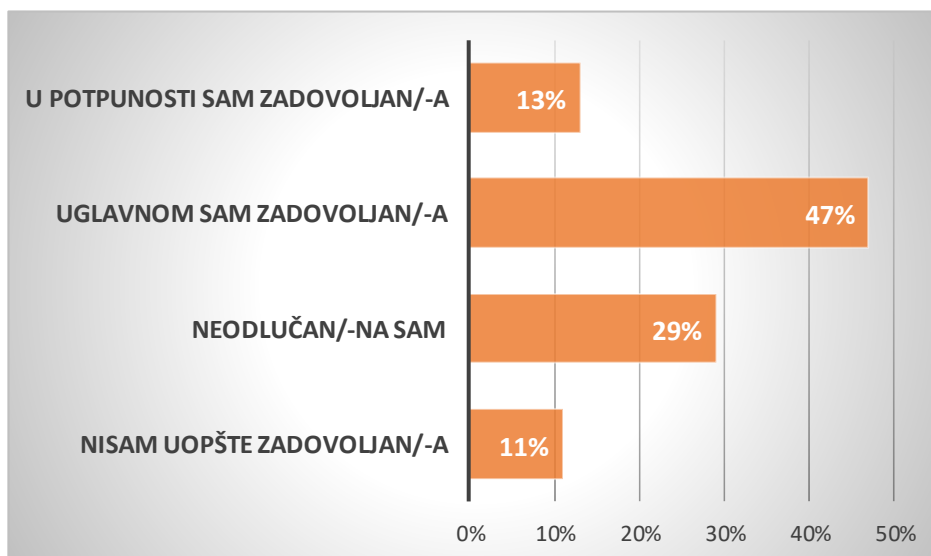

Grafikon 3. Procentualni prikaz odgovora ispitanika na pitanje o dosadašnjim iskustvima u distance learning.
Chart 3. Percentage of respondents' answers to the question about previous experiences in distance learning.

Iz navedenog se zaključuje da čak 144 ispitanika od ukupnog uzorka nije imalo iskustva u distance learning-u pre pandemije. Ovaj podatak sam po sebi nije pozitivan, ali u domenu uspeha koji su predavači ostvarili i postignuća studenata za vreme online nastave, može se zaključiti da su se predavači, iako bez prethodnog iskustva, odlično snašli u novonastaloj situaciji.

Opremljenost i zadovoljstvo pruženom podrškom od strane fakulteta

Analiza odgovora ispitanika o opremljenosti i zadovoljstvu pruženom podrškom od strane fakulteta, data je u grafikonu 4.

Grafikon 4. Procentualni prikaz odgovora ispitanika na pitanja o opremljenosti i zadovoljstvu pruženom podrškom od strane fakulteta.

Chart 4. Percentage of respondents' answers to questions about equipment and satisfaction with the support provided by the faculty.

Dobijeni rezultati koji se tiču grupe pitanja o opremljenosti i zadovoljstvu pruženom podrškom od strane fakulteta ukazuju na izuzetno pozitivne stavove ispitanika – naime, ukupno je 60% ispitanika istaklo da je uglavnom ili u potpunosti zadovoljno navedenim, dok je samo 11% njih izrazilo svoje nezadovoljstvo. Ako se obrati pažnja na procenat neodlučnih ispitanika u odnosu na ovu grupu pitanja, zaključuje se da je ipak potrebno više pažnje posvetiti kvalitetnoj opremi i pružanju podrške profesorima, kako bi u nekom od narednih istraživanja odgovor „neodlučan/-na sam“ bio polarizovan u pozitivan.

Zadovoljstvo ostvarenim rezultatima online predavanja

Kao i u prethodnoj grupi pitanja, ispitanici su i u odnosu na zadovoljstvo ostvarenim rezultatima online predavanja iskazali pozitivne stavove u najvećem procentu (Tabela 2).

Može se zaključiti da je najveći procenat ispitanika uglavnom zadovoljan ostvarenim rezultatima (45%). Iako je ishod pozitivan, dalje je potrebno ispitati zbog čega ispitanici nisu u potpunosti zadovoljni i kako se situacija može još više unaprediti.

Tabela 2. Prikaz odgovora ispitanika na grupu pitanja o zadovoljstvu ostvarenim rezultatima online predavanja.

Table 2. Presentation of the respondents' answers to a group of questions about satisfaction with the achieved results of the e-learning.

Ponuđeni odgovori	Procenat ispitanika
Nisam uopšte zadovoljan/-a	9%
Neodlučan/-na sam	21%
Uglavnom sam zadovoljan/-na	45%
U potpunosti sam zadovoljan/-na	25%

Stepen stresnosti

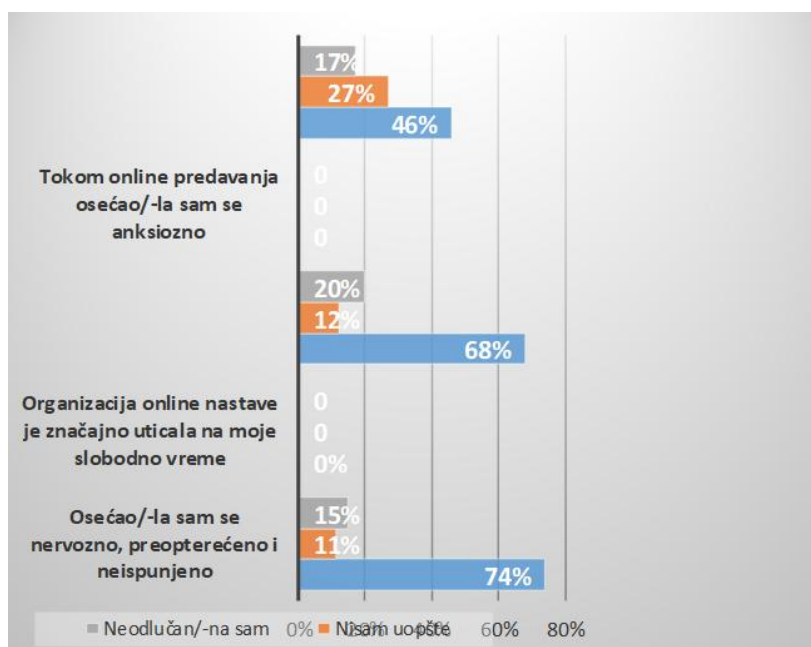
Grupa pitanja o stepenu stresnosti tokom online nastave bila je fokusirana na utvrđivanje stavova ispitanika o sledećem:

da li su i u kojoj meri se ispitanici usled online nastave osećali nervozno, preopterećeno i neispunjeno;

da li je i u kojoj meri organizacija online nastave uticala na njihovo slobodno vreme;

da li su se tokom online predavanja osećali anksiozno.

Nažalost, dobijeni odgovori ukazuju da su ispitanici bili pod stresom tokom realizacije predavanja u online uslovima, kao i da su novonastale okolnosti znatno uticale na smanjenje njihovog slobodnog vremena (Grafikon 5).

Grafikon 5. Procentualni prikaz odgovora ispitanika na pitanja o stepenu stresnosti tokom pripreme i realizacije online nastave.

Graph 5. Percentage of respondents' answers to questions about the degree of stress during the preparation and implementation of online teaching.

Navedeni podaci ukazuju na to da su ispitanici bili izuzetno pod stresom tokom čitavog procesa pripreme i odvijanja online nastave, što dalje implicira da je neophodno više podrške od strane samih visokoškolskih institucija kako bi se predavači lakše prilagodili novonastalim uslovima.

Zadovoljstvo interakcijom sa studentima i njihovim postignućima

U odnosu na zadovoljstvo interakcijom sa studentima i njihovim postignućima, ispitanici su iskazali veoma pozitivne stavove. Naime, čak 75% ispitanika je dalo odgovore na pitanja u smislu potpunog slaganja da je odnos između njih i studenata poprimio novu dimenziju:

- da je komunikacija na zavidnom nivou, poboljšana i olakšana (64%);
- da studenti uvažavaju i poštuju svoje predavače, ali ne pokazuju strah prilikom ocenjivanja njihovog znanja (71%);
- da se konsultacije odvijaju brže i sa manje prepreka u komunikaciji (46%);
- da su studenti zainteresovaniji i motivisaniji za rad (87%);
- da studenti iskazuju viši stepen znanja nego ranije (73%);
- da studenti profesorima ukazuju na sopstvene potrebe i interesovanja u online nastavi (66%).

Navedeno se može smatrati veoma pozitivnim ishodom jedne negativne situacije kakva je pandemija virusa Covid-19. Ukoliko bi se i po povratku na tradicionalni model nastave ovaj trend dobre komunikacije između profesora i studenata i njihovih poboljšanih postignuća nastavio, celokupni visokoškolski obrazovni sistem bi mogao napredovati.

ZAKLJUČCI

Iz svega navedenog u radu može se zaključiti da je postavljena hipoteza: *Visokoškolsko obrazovanje se za vreme pandemije virusa Covid-19 nesmetano odvijalo u online svetu, a interakcija između predavača studenata je značajno unapređena* potvrđena. Naime, ispitanici su u najvećem procentu isticali da nisu nailazili na značajne prepreke u organizaciji nastave tokom pandemije, kao i da je podrška koju su dobili od strane institucija u kojima su zaposleni bila na zavidnom nivou. U domenu zadovoljstva ostvarenim rezultatima online predavanja ispitanici ističu da su veoma zadovoljni postignutim. Međutim, stepen stresnosti u ovakvim uslovima rada ispitanici definišu kao izuzetno visok, na šta bi naročito trebalo obratiti pažnju. Generalno, problem koji je uočen u nastavničkoj profesiji jeste profesionalno sagorevanje, tačnije, procesno propadanje profesionalnih i ličnih sposobnosti osobe, praćen doživljajem umora i zasićenosti. U specifičnim uslovima kakve je nametnula pandemija, do navedenog može doći veoma brzo. To dalje implicira da fakulteti kao institucije ne bi trebalo da se samo bave studentima i njihovim zadovoljstvom, već je neophodno da vode računa o profesionalnoj satisfakciji svojih profesora. Dalje, kao veoma važan faktor tokom pandemije u svetu obrazovanja izdaja se zadovoljstvo profesora/predavača interakcijom sa studentima i njihovim postignućima. Sa velikim zadovoljstvom, može se zaključiti da su ispitanici na ovu grupu pitanja dali veoma pozitivne odgovore, koji ukazuju na činjenicu da su sa studentima postigli bolju komunikaciju, da su studenti motivisaniji, kao i da su im obrazovna postignuća viša. Ovaj segment je veoma značajan za dalja istraživanja na polju uticaja pandemije na visokoškolsko obrazovanje, budući da se na odnosu predavač-student zasnivaju skoro svi ostali dometi obrazovanja.

Na kraju, može se istaći da su oba analizirana fakulteta i njihovi predavači uložili veliki trud i napor da svojim studentima obezbede odlične uslove rada, kreativne pristupe, pa čak i mobilnost, koja je u uslovima pandemije bila skoro nezamisliva.

LITERATURA

- Brooks, S., Smith, L., Webster, R., Weston, D., Woodland, L., Hall, I., & Rubin, J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact. *Eurosurveillance*, 25(13), 21-31.
- Gupta, P., & Gupta, A. (2020). Impact of Covid-19 on education sector. *Indian Journal of applied research*, 10(12), 23-25.
- Murphy, R. & Wyness, G. (2020). *Minority Report: the impact of predicted grades on university admissions of disadvantaged groups*. Centre for Education Policy and Equalising Opportunities: UCL Institute of Education.

- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). Tackling coronavirus (COVID-19). Retrieved May 15, 2021, from <http://www.oecd.org/coronavirus/en/>
- Ostojić, B., Buha, V. i Pečić, M. (2020). Digitalizacija kao razvojna perspektiva sistema upravljanja znanjem i organizacija koje uče. U *Zborniku radova Hibridni projektni menadžment – imperativ budućnosti* (str. 143-149). Beograd: Udruženje za upravljanje projektima Srbije.
- Pavlović, A., Ivanišević, A., Radišić, M. i Lošonc, A. (2021). Uticaj Covid-19 i on-line učenja na visoko obrazovanje u Srbiji. U *Zborniku XXVII Skup Trendovi razvoja: "On-line nastava na univerzitetima"*. Novi Sad/MS Teams platform.
- Piopiunik, M., Schwerdt, G., Simon, L., & Woessman, L. (2020). Skills, signals, and employability: An experimental investigation. *European Economic Review*, 123(1), 1-50.
- Stepanović, S. (2020). Uticaj pandemije virusa korona na obrazovanje. *Nastava i vaspitanje*, 69(2), 183-196.
- Stojanović, B. i Vukov, T. (2020). *Život mladih u Srbiji: uticaj Covid-19 pandemije*. Beograd: Misija OEBS-a u Srbiji i Krovna organizacija mladih Srbije.
- Švonja, J. (2018). Značaj kompatibilnosti sistema upravljanja znanjem sa savremenim modelima elektronskog učenja u organizacijama koje uče. *Poslovna ekonomija*, 12(1), Beograd, 238-235.

THE INFLUENCE OF THE COVID-19 VIRUS PANDEMIC ON HIGHER EDUCATION

Irena Petrušić¹, Bojana Ostojić², Dragan Bulatović¹, Milutin Pečić²

¹University Adriatic, Faculty of Management Herceg Novi, Zemunska 143, 85 348 Meljine, Montenegro

²University Educons, Faculty of Project Management, Bože Jankovića 14, Voždovac, 11 000 Belgrade, Serbia, bojanaostojic2002@yahoo.com

ABSTRACT

The global pandemic of the Covid-19 virus has changed the current views and types of work at all levels of education, especially in higher education institutions. The aim of this paper is to show the impact of the Covid-19 virus pandemic on the work of lecturers and students of higher education institutions. For that purpose, an empirical research was realized, which included two higher education institutions: The Faculty of Management Herceg Novi and the Faculty of Project and Innovation Management PMC, Belgrade. The research sample consists of 187 respondents, professors employed at the mentioned faculties. The research instrument is an online survey questionnaire consisting of two parts, with a total of 42 questions. The selected methods used in the research are: methods of analysis and synthesis, methods of induction and deduction, as well as the comparative method. The data were processed tabularly and graphically for easier interpretation of the obtained results. The attitudes of the respondents are unequivocal - the Covid-19 virus pandemic has changed the current way of higher education, but with the significant engagement of professors and the commitment of students, this process has a positive course. A large percentage of respondents agreed that doing work at home influenced the change of private habits, but they are of the opinion that good organization is the key to success in such working conditions. It is concluded that the Covid-19 virus pandemic had a significant impact on education, which is relevant in the field of improving previous types of work, but also that all participants are more committed to this process so that the outcome would be positive for both lecturers and students.

Keywords: Covid-19, higher education, online education, WFH.